

CERAMICA CULTURII HAMANGIA DIN AȘEZAREA DE LA ISACCEA-SUHAT (Campania 1997)

CRISTIAN MICU
SMARANDA MICU

În vara anului 1997 în localitatea Isaccea - punctul Suhat (jud. Tulcea), au început cercetările arheologice într-o așezare aparținând culturii Boian, faza Giulești¹. Alături de bogatul material atribuit acestei culturi, în complexele de locuire ce corespund celor trei faze de locuire, au fost descoperite câteva vase sau fragmente ceramice aparținând culturii Hamangia.

Datorită importanței, credem noi deosebite, a acestora din urmă am dori să le prezentăm în acest studiu preliminar.

Menționăm că datorită suprafeței relativ mici cercetate (două secțiuni cu dimensiunile 26 x 2 m) și caracterului omogen al materialului analizat nu ne-am propus o tratare diferențiată, pe nivele de locuire. Acest lucru va fi posibil pe măsură ce cercetările noastre se vor extinde, iar informațiile vor fi mai bogate.

Din punctul de vedere al tehnicilor de prelucrare a pastei putem stabili următoarele categorii ceramice:

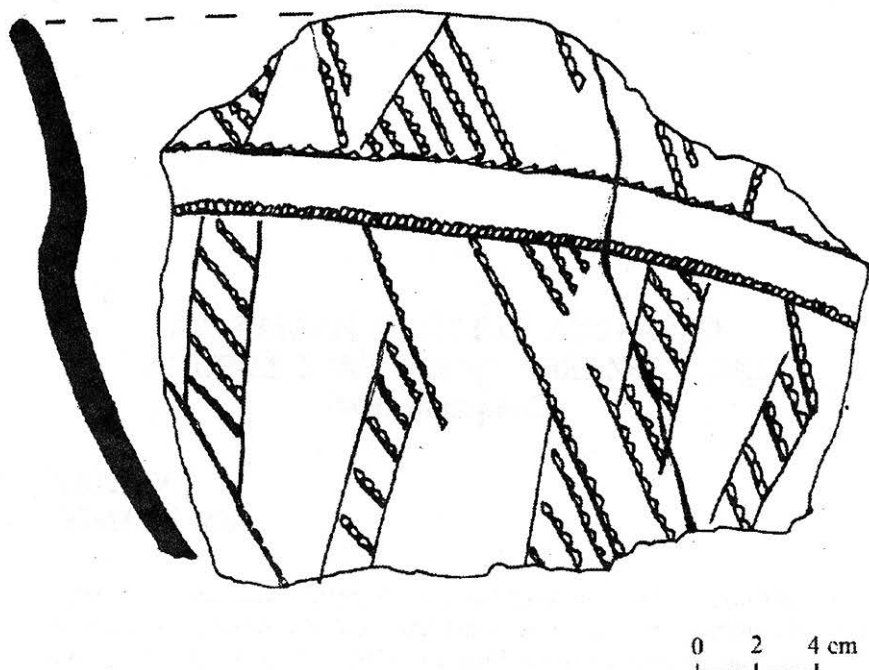
- I. Grosieră;
- II. Semifină;
- III. Fină.

I. Ceramica grosieră. În această categorie am inclus un singur fragment ceramic. Pasta, de calitate inferioară, insuficient frământată și arsă are ca degresant cioburi pisate și materie organică. Arderea nu a fost uniformă. Nuanța vasului în secțiune este neagră-cenușie. Trebuie spus că acesta a suferit și o ardere secundară. Pereții sunt relativ groși ($G=0,11m$), acoperiți cu un strat de lut netezit.

a) Forme : strachină cu dimensiuni apreciabile, având partea superioară evazată, umărul puțin pus în evidență (Pl. I.).

b) Decorarea : în decorarea pereților exteriori au fost combinate două tehnici.

1. Raportul preliminar pentru cercetările arheologice de la Isaccea - Suhat va fi publicat în vol. 13 al revistei Peuce, aflat în pregătire.

Pl. I. Ceramică grosieră.

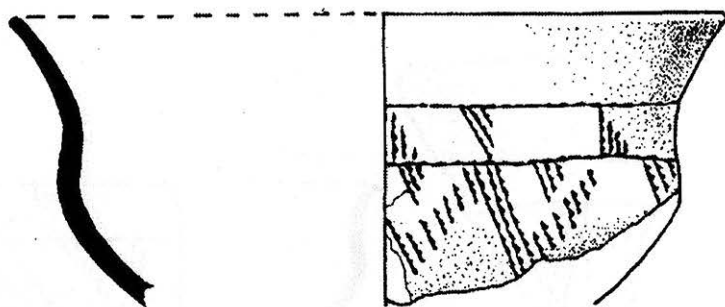
Inițial, în lutul moale au fost trasate linii oblice, apoi ținând cont de acestea s-au realizat, cu ajutorul unui instrument cu capul triunghiular, motivele decorative (triunghiuri, benzi oblice, șiruri de împunsături).

II. Ceramica semifină. Este cea mai bine reprezentată în complexele de locuire. Pasta din care au fost lucrate vasele era bine aleasă și frământată. Degresantul folosit: cioburi pisate mărunț, pietricele, nisip, a căror proporție diferă la fiecare exemplar. Arderea este în general bună în spărtură, pereții având o nuanță cenușie, rar brun-roșcată sau cărămizie. În special la vasele cu pereții subțiri arderea a fost completă (grosimea pereților variază între 0,05 - 0,10 m). În ceea ce privește tratarea suprafețelor menționăm atenția acordată celei exterioare, care de fiecare dată a fost decorată. După netezirea pereților s-a aplicat un slip lustruit cu nuanțe de negru, cenușiu, cărămiziu, bej-cărămiziu, roșcat ce poate reprezenta el însuși un element de decor. Doar în cadrul suprafețelor interioare întâlnim și situații când s-a realizat o netezire superficială.

a) Forme :

1. *Străchini* (Pl. II; III; IV). Sunt cele mai numeroase, prezentându-se într-o gamă largă de variante. Corpul lor este bine profilat; partea superioară este evazată, de cele mai multe ori arcuită. Varianta de strachină cu fundul drept, plat, "sudat" de restul corpului este predominantă în comparație cu aceea cu fund ușor împins în afară.

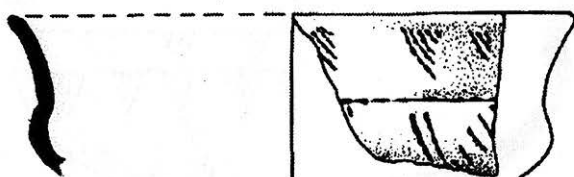
2. *Fructiere* (Pl. V/1, 2). Forma este asemănătoare unei străchini. În plus s-a atașat în partea inferioară un picior tronconic, pe care uneori erau realizate perforații romboidale, detaliu mai puțin cunoscut în cadrul culturii Hamangia.

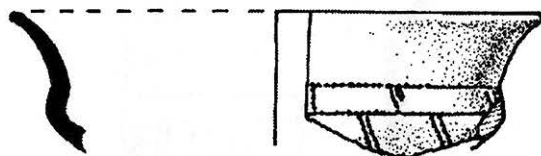
1

2

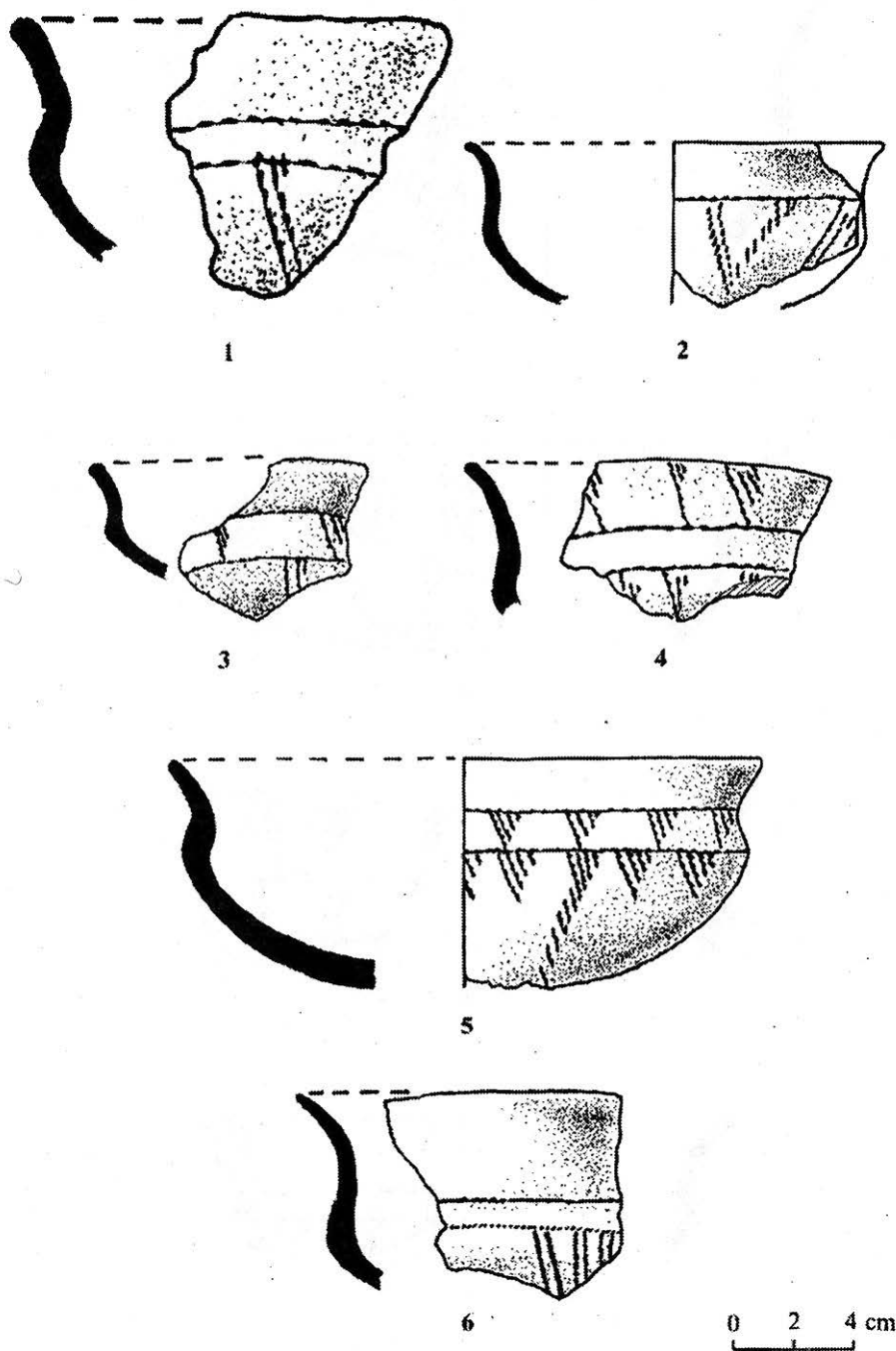

3

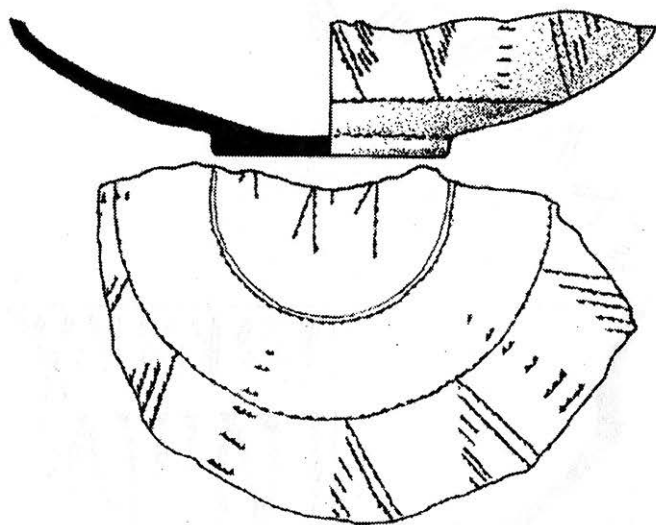

4

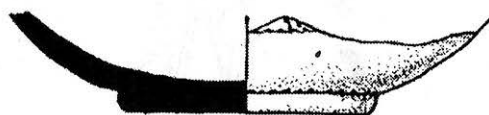
0 2 4 cm

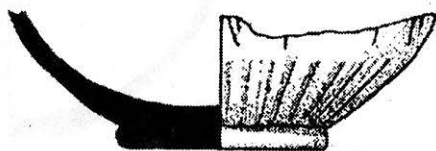
Pl. III. Ceramică semifină.

1

2

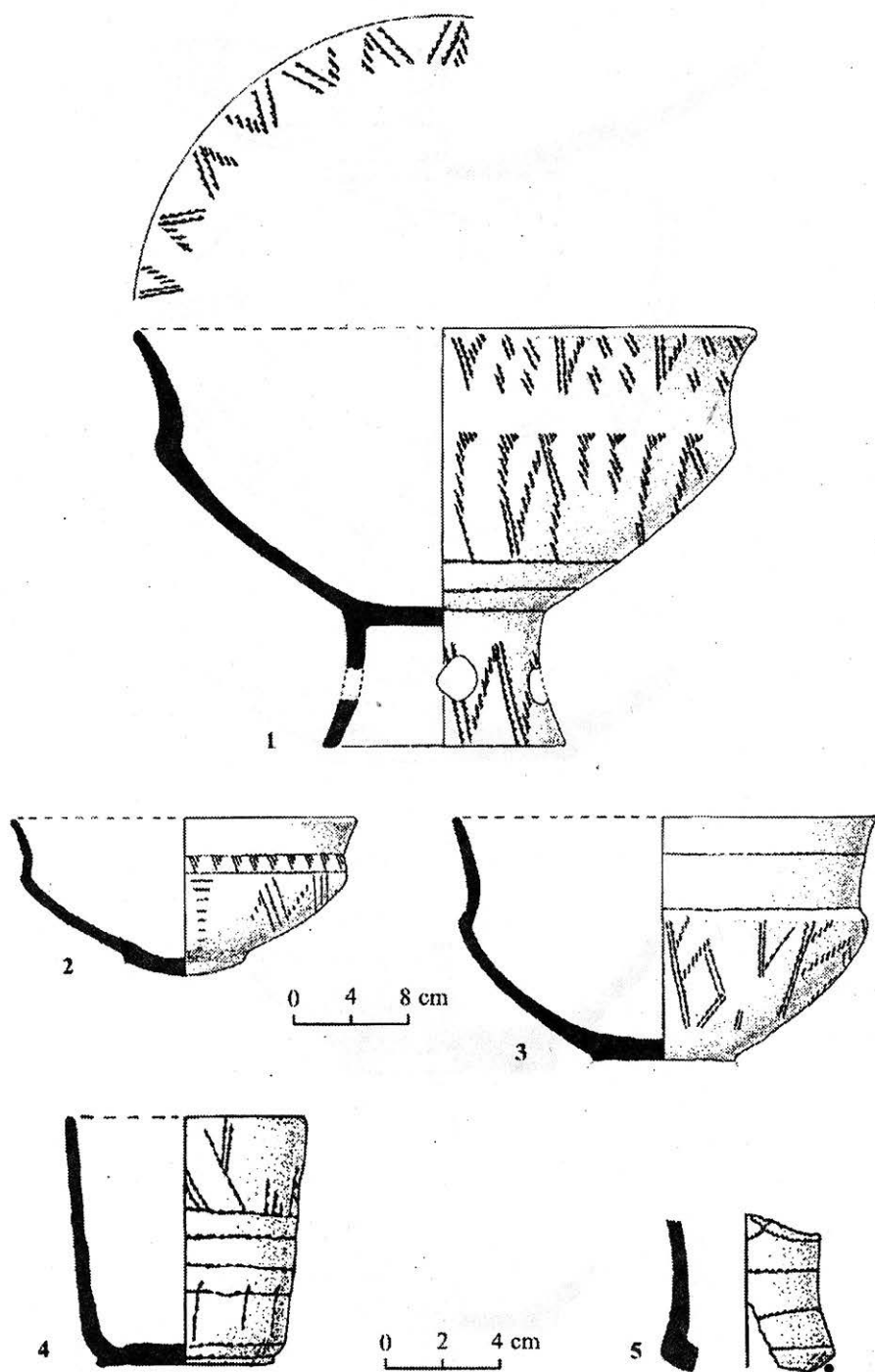

3

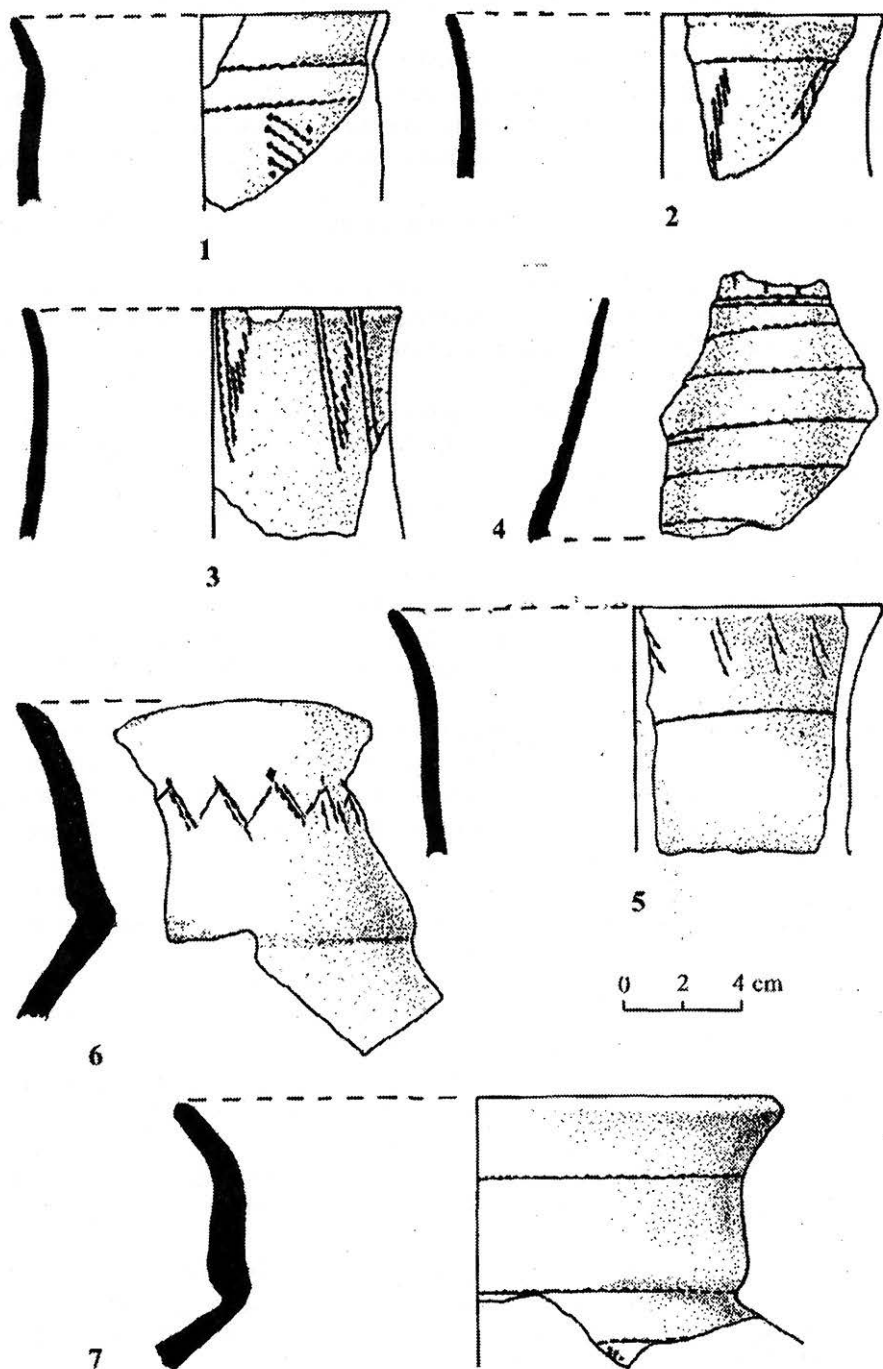

4

0 2 4 cm

Pl. V. Ceramică semifină.

Pl. VI. Ceramică semifină.

3. *Castroane* (Pl. V/3). Forma corpului o imită pe cea a străchinilor, vasele sunt însă mai înalte.

4. *Pahare* (Pl. V/4, 5). O primă variantă a acestora cuprinde exemplare de formă cilindrică, cu pereții drepți și fundul plat. A doua este documentată prin pahare cu partea superioară arcuită, cea inferioară de cele mai multe ori tronconică.

5. Înrudite cu seria paharelor sunt vasele cu partea superioară ușor evazată (Pl. VI/1 - 4).

6. Vase cu gât înalt, buza evazată. Unele aveau la baza gâtului o umflătură (Pl. VI/5 - 7).

b) Decorarea : s-au folosit excizia fină și împunsăturile în pasta moale a vasului, după o prealabilă marcă a traseului motivelor prin linii subțiri. Se recurge des la tehnica încrustației. La un singur vas împunsăturile au fost combinate cu netezirea părții inferioare a corpului (Pl. IV/3).

Din punctul de vedere al calității execuției am observat situații când suprafața pereților a fost decorată cu atenție, alteleori neglijent. Există un singur exemplar decorat atât în interior cât și în exterior (Pl. V/1).

Motivele decorative sunt bogate și variate. Frecvente sunt benzile formate din două sau mai multe linii paralele ce înconjoară vasul, în interiorul lor fiind adeseori triunghiuri formate de linii, din excizie. Acest motiv este combinat, în special pe străchini, cu motive în formă de "V" sau zig-zag-uri. În asociere cu ultimele găsim adâncituri rombice așezate în dreptul unghiului (Pl. VI/6), fenomen considerat de unii cercetători drept rezultat al contactului dintre culturile Hamangia și Boian - Giulești.²

III. Ceramica fină. Pasta este de bună calitate, ca degresant folosindu-se nisipul fin și cioburile mărunț pisate. Arderea este bună și uniform realizată, fapt permis și de grosimea pereților ($G = 0,03 - 0,06$ m), acoperiți cu un slip lustruit având nuanțe de negru, cenușiu și castaniu. Ca o observație generală, tehnica de execuție este superioară celei aplicate categoriei semifine.

a) Forme :

1. *Străchini* (pl. VII/1 - 3). Au dimensiuni mult mai mici decât cele din categoria ceramică anterioară, deși variantele se păstrează.

2. *Cești* (Pl. VII/4 - 6). Profilul este similar străchinilor.

3. *Pahare* (Pl. VII/8). Exemplarele descoperite până acum au buza evazată, corpul arcuit, profil derivat probabil dintr-o variantă bitronconică.

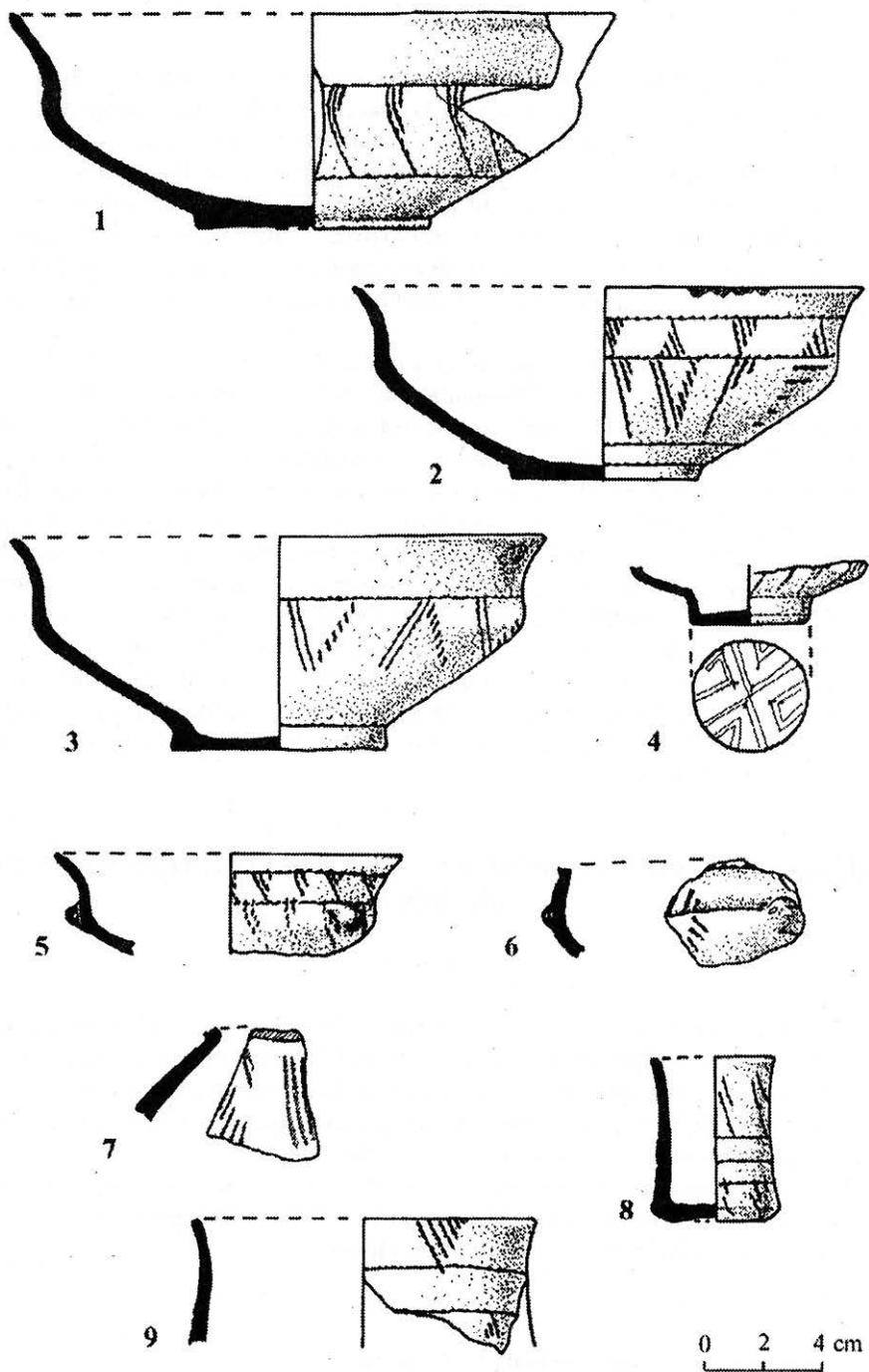
4. Înrudite cu paharele sunt vasele cu dimensiuni mai mari, fragmentele descoperite având buza evazată și partea superioară ușor arcuită (Pl. VII/9).

5. Vase cu gât scurt și corp globular (Pl. VII/7).

b) Decorarea : Au fost utilizate excizia, incizia, împunsăturile fine și încrustația cu o materie de culoare albă. Pe corpul ceștilor au fost aplicați și mici butoni, perforați orizontali (Pl. VII/5 - 6).

Motivele ornamentale sunt asemănătoare categoriei precedente. Remarcăm decorul aplicat pe un fund de vas în care, prin intermediul inciziei, au fost realizate motive unghiulare și meandrice, cu puncte așezate în dreptul unghiurilor, despărțite în patru zone distincte de două linii intersectate (Pl. VII/4).

2. Puiu Hașotti, Pontica, 23, 1990, p. 18-19.

Pl. VII. Ceramică fină.

În finalul acestei analize trebuie făcute câteva observații:

1. Ceramica aparținând culturii Hamangia, descoperită în complexele de locuire cercetate în așezarea Boian - Giulești de la Isaccea - Suhat, își găsește prin forme, decoruri și motive ornamentale cele mai bune analogii în așezările de la Ceamurlia de Jos³ și Baia - Drumul Vacilor⁴. Acestea au fost încadrate în faza a III-a a culturii Hamangia⁵. Faptul că descoperirile de până acum aparținând acestei faze nu sunt destul de suficiente și clare, a împiedicat împărțirea ei sigură pe etape. Menționăm că materialul de la Isaccea - Suhat nu prezintă analogii cu cel din așezarea de la Târgușor - Urs⁶, încadrată în etapa Hamangia III, având elemente tipice etapelor mai târzii.

2. Prezența importurilor Hamangia punctează momentul sosirii comunității Boian - Giulești în zona Isaccea. Problema sincronismelor dintre cele două culturi a fost discutată pe larg de P. Hașoti⁷. Analizând materiale din așezările aflate în zona centrală și sudică a Dobrogei, precum și în răsăritul Munteniei, acesta ajungea, pe bună dreptate, la concluzia că a existat un sincronism între faza Hamangia II și faza Boian - Giulești și între Hamangia III și Boian - Vidra, Boian - Spanțov. Observațiile noastre, ce pun în evidență un sincronism între faza Hamangia III și faza Boian - Giulești în nordul Dobrogei, nu contrazic pe cele mai sus menționate, dacă ținem cont de faptul că în Câmpia Brăilei, zonă învecinată Dobrogei, faza Giulești a culturii Boian evoluează pe o perioadă mai lungă de timp față de restul Munteniei. În așezările Boian - Giulești de la Lișcoteanca (jud. Brăila) au fost descoperite de altfel, fragmente ceramice aparținând fazelor Boian - Vidra și Boian - Spanțov⁸. Este posibil ca în așezarea de la Suhat să fi locuit o comunitate sosită din Câmpia Brăilei la momentul cronologic precizat anterior.

HAMANGIA POTTERY FROM ISACCEA - SUHAT (TULCEA COUNTY) SETTLEMENT

- Abstract -

In the summer of 1997 in Isaccea - Suhat (Tulcea County), archaeological researches were started in a settlement dated in the Boian Culture, Giulești Phase. Along with the rich remains belonging to this culture, in the dwelling structures were discovered some vases and sherd from the Hamangia Culture. Because of their importance we decided to present them in this preliminary study.

We have to mention that because of the limited area of researches (two sections 26 x 2 m) and of the homogenous character of the material analysed we did not intend to discuss it differentially on the occupational levels.

3. Dumitru Berciu, *Cultura Hamangia*, I, 1966, p. 195-230.

4. E. Lăzărca, *Peuce*, 8, 1977-1978, p. 10-31, pl. XII, XIII, XV-XVIII.

5. Puiu Hașotti, *Epoca neolitică în Dobrogea*, Constanța, 1997, p. 27-28.

6. *Ibidem*, p. 27, fig. 39-41.

7. *Idem*, *Pontica*, 26, 1993, p. 35-41.

8. S. Pandrea, V. Sărbu, M. Mirea, *Istros*, 8, 1997, p. 34.

This will be possible only when our researches will be extended and the information will be richer.

We have three categories of pottery from the manufacturing technique point of view:

- I. coarse ware;
- II. middle fine ware;
- III. fine ware.

The pottery belonging to Hamangia Culture discovered in the dwelling complexes investigated in Isaccea - Suhhat settlement has good analogies (shape, decoration, ornamental motives) in Ceamurlia de Jos and Baia - Drumul Vacilor settlements. The last ones were dated in the IIIrd phase of Hamangia Culture. This phase was not clearly divided into sub-phases, because of lack of material. We have to mention that the pottery from Isaccea - Suhhat does not have analogies with the one from Târgușor - Urs settlement, dated Hamangia III a and having typical elements from later sub-phases.

The presence of Hamangia imports marks the moment when the Boian - Giulești community arrived in Isaccea area. Their problem of synchronism between these two cultures was discussed by P. Hașotti. Analysing the materials from the settlements situated in the Central and Southern part of Dobroudja, as well as in the Eastern Muntenia, P. Hașotti concluded that a synchronism existed between Hamangia II and Boian - Giulești and between Hamangia III and Boian - Vidra, Boian - Spanțov. Our observations emphasising a synchronism between Hamangia III and Boian - Giulești in the Northern Dobroudja do not deny the above mentioned theory, we take into consideration the fact that in Brăila Plain the Giulești phase of Boian Culture developed during a longer period of time than the rest of Muntenia region. In the Boian - Giulești settlements from Lișcoteanca (Brăila County) pottery fragments belonging to Boian - Vidra and Boian - Spanțov phases were discovered. It is possible to have that at Isaccea - Suhhat lived a community arrived from Brăila Plain at a chronological moment mentioned above.